

Rozdział 5.

Działalność Barnevernet w zakresie pozbawiania rodziców pieczy nad dzieckiem a prawa mniejszości

5.1. Uwagi wprowadzające

Zagadnienie aktywności Barnevernet dotyczącej mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych i językowych – w tym licznej (w 2017 r. – ponad 97 000 osób) grupy polskich imigrantów²⁷⁰, będących w znakomitej większości katolikami – uwzględniać musi trzy zasadnicze zagadnienia. Przede wszystkim rozważenia wymaga pojawiający się często zarzut stosunkowo częstszych ingerencji Barnevernet w życie rodzin imigranckich oraz charakteryzujących się żywym zaangażowaniem religijnym²⁷¹. Problem ten stał się przedmiotem zainteresowania opinii publicznej na całym świecie m.in. w kontekście głośniejszej sprawy rumuńsko-norweskiej rodziny Bodnariu²⁷². Norweski system opieki nad dziećmi został poddany licznym analizom ze strony publicystów, polityków, uczonych oraz organizacji międzynarodowych²⁷³. Również same władze norweskie podjęły wysiłek, by zaprezentować własne stanowisko odnośnie do relacji między Barnevernet a mniejszościami zamieszkującymi Królestwo Norwegii. Należy przy tym pamiętać, że liczba osób w wieku do 19 roku życia, będących imigrantami lub urodzonych z rodziców imigrantów, wynosiła w 2017 r. ponad 89 400, a zatem problem ten nie ma marginalnego znaczenia²⁷⁴.

Drugim problemem, który należy poruszyć, są przyczyny, dla których odbierane są dzieci z rodzin imigranckich. Zagadnienie to budzi niezmiernie żywe emocje, skutkujące częstokroć daleko idącymi wypowiedziami, jakie pojawiają się w dyskursie publicznym. Szczególnie częste są określenia

270 Liczba polskich imigrantów ustalona na podstawie: Statistisk sentralbyrå, *Innvandring i Norge 2017*, [red.] T. Sandnes, Oslo 2017, s. 20. Szerzej na temat dynamicznego rozwoju norweskiej Polonii, zob. A. Łobodzińska, *Polacy w Norwegii - wybrane cechy społeczno-demograficzne*, [w:] *Człowiek – Społeczeństwo – Przestrzeń*, t. II, [red.] A. Zborowski Myczkowce – Kraków, s. 25–40; *idem*, *Polki w Norwegii – decyzje i plany prokreacyjne*, „Studia Demograficzne” 1/169 (2016), s. 39–63.

271 Por. przykładowo: W. Nowiak, D. Narożna, R.L. Muriaas, op. cit., s. 125 i n.

272 Zob. przykładowo materiały prasowe BBC na temat sprawy rodziny Bodnariu, które dostępne są pod adresem internetowym: <https://www.bbc.com/news/magazine-36026458> (dostęp: 9 sierpnia 2018 r.). Bodnariu prowadzą również własną stronę internetową: <http://bodnariufamily.org> (dostęp: 9 sierpnia 2018 r.).

273 Por. poniżej pkt

274 Ustalono w oparciu o dane podane w: Statistisk sentralbyrå, *Innvandring...*, s. 20 (tabela 2.2).

całego systemu opieki nad dziećmi, jako nazistowskiego, a przynajmniej opartego o nazistowskie wzorce. Wypowiedzi takie pochodzą niekiedy od osób o dużym znaczeniu politycznym, jak przykładowo prezydenta Republiki Czeskiej, Miloša Zeman²⁷⁵. Wydaje się, że dochodzić tu może do licznych nieporozumień na tle kulturowym, gdzie z jednej strony imigranci często nie rozumieją modelu wychowawczego, jaki jest rozpowszechniony w Norwegii, z drugiej zaś – pracownicy socjalni pozbawieni są należytych kompetencji, związanych ze znajomością modelu wychowawczego obowiązującego wśród społeczności imigranckich pochodzących z innych kręgów kulturowych. Nakłada się to oczywiście na wszelkie inne mankamenty związane z funkcjonowaniem Barnevernet, które dotyczą w równym stopniu obywateli norweskich, jak i imigrantów, w tym zwłaszcza dowolnej interpretacji przesłanek pozbawienia rodziców pieczy nad dzieckiem, określonych w § 4-12 BVL (zob. w tym względzie rozdział II), czy też nienależytej weryfikacji doniesień składanych do Barnevernet, które skutkują pochopnym inicjowaniem postępowania, co może nieść za sobą dramatyczne skutki²⁷⁶.

Brak jest jakichkolwiek publicznie dostępnych statystyk, które pozwalałyby odpowiedzieć na pytanie, czy władze norweskie są w stanie zagwarantować zachowanie tożsamości przez dzieci pochodzące z rodzin przynależnych do mniejszości etnicznych oraz religijnych, które znajdują się w rodzinach zastępczych.

Trzecim problemem, który jak dotychczas pozostaje na marginesie rozważań naukowych oraz publicystycznych, jest zagadnienie zachowania tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej oraz językowej dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej. W tym względzie brak jest jakichkolwiek publicznie dostępnych statystyk, które pozwalałyby odpowiedzieć na pytanie, czy władze norweskie są w stanie zagwarantować zachowanie tej tożsamości przez dzieci pochodzące z rodzin przynależnych do mniejszości etnicznych oraz religijnych, które znajdują się w rodzinach zastępczych. Próby pozyskania takich danych – podejmowane również przez polskie przedstawicielstwo konsularne w Norwegii – zakończyły się niepowodzeniem ze względu na milczenie strony norweskiej. Zagadnienie zachowania tożsamości etnicznej i kulturowej oraz znajomości rodzimego języka przez dzieci pozostające w pieczy zastępczej, jak również możliwości realizowania przez nie praktyk religijnych, ma znaczenie dla oceny funkcjonowania pieczy zastępczej w Norwegii. Jej liczne mankamenty – jak przede wszystkim sporadyczny charakter kontaktów między dziećmi i rodzicami biologicznymi – są przedmiotem analizy również w innej części niniejszego opracowania, stąd ich opis zredukowany jest do niezbędnego minimum.

275 Zob. T. Whewell, *Norway's Barnevernet: They took our four children... then the baby*, BBC News (2016) – metriał prasowy dostępny pod adresem: <https://www.bbc.com/news/magazine-36026458> (dostęp: 5 lutego 2019 r.); L. Wilkinson, *Norway's Government-Abducted Children, And Ramifications For Europe*, Forbes (2017) – metriał prasowy dostępny pod adresem: <https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/02/27/norways-government-abducted-children-and-ramifications-for-europe/#5d653c814f73> (dostęp: 5 lutego 2019 r.).

276 Ofiarą złośliwego donosu, skutkującego wszczęciem nieuzasadnionego postępowania stała się polska rodzina państwa Iwańskich. Dzieci – odebrane na skutek donosu pielęgniarce – wprawdzie powróciły do rodziców, jednakże cała rodzina zdecydowała się opuścić Norwegię. Pokazuje to jak dramatyczne mogą być konsekwencje pochopnego wszczęcia postępowania. Szerzej na temat tej sprawy, zob. materiały prasowe dostępne pod adresem internetowym: <https://www.pch24.pl/byle-tylko-odebrac-dziecko--warto-rozmawiac-o-kulisach-dzialan-norweskiego-barnevernet,65792,i.html> (dostęp: 2 lutego 2019 r.).

5.2. Standardy prawnomiędzynarodowe dotyczące ochrony tożsamości narodowej, etnicznej, kulturowej, religijnej oraz językowej dzieci

5.2.1. Postanowienia Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC)

Do podstawowych wzorców kontroli odnoszących się do aktywności Barnevernet względem mniejszości etnicznych i religijnych zaliczyć należy art. 8, 9 oraz 14 EKPC. Zgodnie z art. 8 EKPC: „1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji. 2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób”. Problematyka działań podejmowanych przez Barnevernet względem mniejszości etnicznych i religijnych dotyczy dwu praw, jakie wyprowadzić można z art. 8 ust. 1 EKPC, tj. prawa do poszanowania życia rodzinnego oraz prawa do poszanowania życia prywatnego.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, że użyty w cytowanym przepisie zwrot „prawo do poszanowania” nakłada na władze publiczne dwa rodzaje obowiązków – negatywne, rozumiane jako zakaz ingerencji w sferę prywatności i życia rodzinnego jednostki, który podlega ogólnej ocenie z punktu widzenia zawartej w art. 8 ust. 2 klauzuli limitacyjnej, oraz pozytywne, które dotyczą m.in. podejmowania przez władze działań zmierzających do ponownego połączenia rodziców z dziećmi i ułatwienia im tego²⁷⁷. Jak podkreśla się w orzecznictwie ETPC, odebranie dziecka spod opieki rodzica powinno być postrzegane normalnie jako środek tymczasowy, od którego odstępuje się natychmiast, kiedy pozwalają na to okoliczności, zaś stosowanie tego środka powinno być zgodne z nadrzędnym celem, jakim jest ponowne połączenie rodzica biologicznego i dziecka²⁷⁸. Władze powinny dążyć do ułatwienia osiągnięcia tego celu²⁷⁹. Zachowanie przez dziecko tożsamości etnicznej, kulturowej, religijnej oraz językowej może w określonym stanie faktycznym stanowić okoliczność pozwalającą na zachowanie wzajemnej więzi między rodzicami i dziećmi. Jeżeli natomiast dziecko utraci swoją tożsamość etniczną czy religijną, która stanowi istotny komponent samoświadomości rodziców, może przyczynić się to do rozkładu więzi pomiędzy rodzicami biologicznymi a dziećmi, dla których określone zachowania rodziców (jak przykładowo realizacja praktyk religijnych, zachowywanie nakazów religijnych) staną się niezrozumiałe. W tym kontekście prawo dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej, która zapewni zachowanie przezeń tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej oraz językowej służy nie tylko

277 M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Warszawa 2017, s. 647-649.

278 Zob. wyrok ETPC w sprawie *Olsson przeciwko Szwecji* (nr 1) z dnia 24 marca 1988 r., skarga nr 10465/83, § 81; wyrok ETPC w sprawie *Johansen przeciwko Norwegii* z dnia 7 sierpnia 1996 r., skarga nr 17383/90, § 78.

279 Wyrok ETPC w sprawie *Johansen przeciwko Norwegii* z dnia 7 sierpnia 1996 r., skarga nr 17383/90, § 64.

respektowaniu tej tożsamości²⁸⁰, co stanowi przejaw poszanowania życia prywatnego dziecka²⁸¹, ale również realizacji podstawowego celu pieczy zastępczej, jakim jest ponowne połączenie rodziny.

Zachowanie przez dziecko tożsamości etnicznej, kulturowej, religijnej oraz językowej może w określonym stanie faktycznym stanowić okoliczność pozwalającą na zachowanie wzajemnej więzi między rodzicami i dziećmi.

Zgodnie z art. 9 EKPC: „1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne. 2. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku publicznego, zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób”. W odniesieniu do dzieci wywodzących się z mniejszości religijnych prawo do wolności wyznania doznaje zagrożenia przede wszystkim w zakresie dotyczącym praktykowania czynności religijnych, zwłaszcza podejmowanych grupowo (jak uczestnictwo dzieci katolickich w mszach świętych). W przypadku najmłodszych dzieci może również chodzić o uniemożliwienie wykonywania indywidualnych praktyk religijnych (odmawianie modlitwy). Zagrożony jest również dostęp do nauczania religijnego oraz udział w życiu wspólnoty wyznaniowej. Tego rodzaju sytuacja opisana została przez M.F. Agrest oraz A. Bredal w raporcie dotyczącym prowadzonych przez Barnevernet spraw dotyczących mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych²⁸². Autorki – opierając się o analizę akt poszczególnych spraw – przytaczają sytuację, w której dzieci pochodzące z katolickiej rodziny, wbrew prośbom rodziców biologicznych, nie uczestniczą w grupowych praktykach religijnych (niedzielne msze św.) oraz nie odmawiają modlitwy w domu, ponieważ tak zadecydowała rodzina zastępcza²⁸³. Znane są także przypadki, w których dziecko uczestniczy w życiu wspólnoty religijnej (protestanckiej), pomimo że nie zostało ochrzczone²⁸⁴. W jednej ze spraw zawistych przed ETPC matka dziecka, będąca muzultanką wskazuje na naruszenie prawa do wolności religijnej określonego w art. 9 EKPC z uwagi na okoliczność, że wyrażono zgodę na przysposobienie dziecka przez rodzinę chrześcijańską, która je ochrzci oraz nada mu chrześcijańskie imię²⁸⁵. Sprawa czeka na rozstrzygnięcie.

Art. 14 EKPC zawiera ogólny zakaz dyskryminacji jednostki w korzystaniu z praw wymienionych w postanowieniach EKPC: „Korzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej Konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów jak płeć, rasa, kolor skóry,

280 Jak zauważyła S. Hofman jest to istotne dla prawidłowego rozwoju dziecka – S. Hofman, op. cit., s. 72.

281 Por. M.A. Nowicki, op. cit., s. 662.

282 M.F. Aarest, A. Bredal Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter En gjennomgang av saker i fylkesnemnda, NOVA Rapport 5/2018

283 Ibidem, s. 138.

284 Informacja uzyskana w trakcie spotkania odbytego 3 stycznia 2019 r. w ramach wizyty studyjnej w Oslo.

285 Zob. informacje zawarte w opisie skargi nr 15379/16 w sprawie Maryia Abdi Ibrahim przeciwko Norwegii, dostępne pod adresem internetowym: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-167625"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (dostęp: 5 lutego 2019 r.),

język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn”. Postanowienie to zostało znacznie rozszerzone na skutek przyjęcia Protokołu nr 12 do EKPC, który w art. 1 stanowi: „1. Korzystanie z każdego prawa ustanowionego przez prawo powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów, jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie lub z jakichkolwiek innych przyczyn. 2. Nikt nie może być dyskryminowany przez jakiejkolwiek władze publiczne z któregośkolwiek z powodów wymienionych w ustępie 1”. Treść art. 1 ust. 1 i 2 Protokołu nr 12 przesądza o istnieniu ogólnego zakazu dyskryminacji przez władze publiczne, który odnosi się nie tylko do korzystania z praw gwarantowanych w krajowym porządku prawnym, ale również do jakichkolwiek innych działań²⁸⁶.

W przypadku działań dotyczących mniejszości etnicznych i religijnych działania Barnevernet mogą nosić znamiona dyskryminacji, zwłaszcza uwzględniając nieproporcjonalnie dużą częstotliwość korzystania ze środków związanych z pozbawieniem rodziców pieczy nad dzieckiem względem rodzin imigranckich, w których dzieci urodziły się już w Norwegii.

Podejmowana przez Barnevernet aktywność związana z pozbawianiem rodziców biologicznych pieczy nad dziećmi może w określonych sytuacjach naruszać zarówno prawa określone EKPC, w tym zwłaszcza prawo do poszanowania życia rodzinnego (art. 8 ust. 1 EKPC), jak również prawa określone w norweskim porządku krajowym, w szczególności zaś wynikające z § 102 ust. 1 norweskiej Konstytucji, który zawiera treść analogiczną do art. 8 ust. 1 EKPC. W przypadku działań dotyczących mniejszości etnicznych i religijnych działania Barnevernet mogą nosić znamiona dyskryminacji, zwłaszcza uwzględniając nieproporcjonalnie dużą częstotliwość korzystania ze środków związanych z pozbawieniem rodziców pieczy nad dzieckiem względem rodzin imigranckich, w których dzieci urodziły się już w Norwegii.

Za dyskryminacyjną może również zostać uznana praktyka pomijania przy doborze rodziny zastępczej okoliczności zdolności takiej rodziny do zapewnienia dziecku tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej oraz językowej. Brak jest jakichkolwiek statystyk, które pozwoliłyby zweryfikować na ile pula funkcjonujących w Norwegii rodzin zastępczych odzwierciedla aktualną strukturę społeczną i uwzględnia różnorodność etniczną i religijną populacji Norwegii²⁸⁷.

5.2.2. Postanowienia Konwencji o prawach dziecka (KPD)

Wśród postanowień KPD, które powinny stanowić wzorzec kontroli dla przyjętych w Norwegii rozwiązań, wskazać należy art. 2 ust. 1 KPD statuujący zakaz dyskryminacji w korzystaniu

²⁸⁶ Zob. *Explanatory Report to the Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, CETS 177 (2000), § 22.

²⁸⁷ Informacja potwierdzona w piśmie z norweskiego Ministerstwa ds. dzieci i rodziny z 28 lutego 2019 r., stanowiącym odpowiedź na wniosek Instytutu Ordo Iuris o udostępnienie informacji publicznej z 2 października 2018 r.

przez dziecko z praw określonych w KPD oraz art. 2 ust. 2 KPD, zgodnie z którym: „Państwa-Strony będą podejmowały właściwe kroki dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji lub karania, ze względu na pochodzenie, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka, opiekunów prawnych lub członków rodziny”. Wątpliwości odnośnie do respektowania przez Barnevernet przytoczonego przepisu pojawiać się mogą zwłaszcza w sprawie rodziny Bodnariu. Za niepokojące jednak uznać trzeba pojawienie się w tej sprawie wątków związanych z zaangażowaniem religijnym rodziców, które powinno pozostawać poza jakimkolwiek zainteresowaniem ze strony służb socjalnych.

Kluczowe znaczenie dla oceny zjawiska pomijania przez Barnevernet okoliczności zdolności rodziny zastępczej dla zapewnienia dziecku możliwości zachowania tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej oraz językowej będzie miał art. 20 ust. 3 oraz art. 30 KPD, a w przypadku tożsamości religijnej również 14 ust. 1 KPD. Zgodnie z art. 20 KPD: „1. Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub w przypadku, gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. 2. Państwa-Strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym zapewnią takiemu dziecku opiekę zastępczą. 3. Tego rodzaju opieka może obejmować, między innymi, umieszczenie w rodzinie zastępczej, Kafala w prawie islamskim, adopcję lub, gdy nie jest to niezbędne, umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań należy w sposób właściwy uwzględnić wskazania w zachowaniu ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej”. Przepis ten należy interpretować łącznie z art. 30 KPD, który stanowi: „W tych państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe bądź osoby pochodzenia rdzennego, dziecku należącemu do takiej mniejszości lub dziecku pochodzenia rdzennego nie można odmówić prawa do posiadania i korzystania z własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swojej religii lub do używania własnego języka, łącznie z innymi członkami jego grupy”. Z powyższych przepisów wynika, że dziecku pochodzącemu z mniejszości etnicznej lub religijnej znajdującemu się w pieczy zastępczej zapewnić należy kontakt z rodzicami oraz społecznością etniczną lub wspólnotą religijną, do której przynależy, jak również możliwość nauki ojczystego języka²⁸⁸.

Dziecku pochodzącemu z mniejszości etnicznej lub religijnej znajdującemu się w pieczy zastępczej zapewnić należy kontakt z rodzicami oraz społecznością etniczną lub wspólnotą religijną, do której przynależy, jak również możliwość nauki ojczystego języka.

Konieczność zapewnienia dziecku pozostającemu w pieczy zastępczej możliwości zachowania tożsamości etnicznej, religijnej, językowej i kulturowej akcentowana jest również przez Komitet Praw Dziecka ONZ, który wskazywał: „Children feel better in their own environment and this should be taken into consideration when they are placed into out-of-home care. The basic premise is

288 Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child, Geneva 2007, s. 289.

that children should be kept in their own distinctive communities. For instance, indigenous communities often have a very close family system and the child protection system should take into consideration both indigenous culture, values and the child's right to indigenous identity"²⁸⁹. Trzeba jednak pamiętać, że wszelkie stanowiska i opinie Komitetu nie mają charakteru wiążącego, nie mogą w żaden sposób modyfikować praw i obowiązków państw, które ratyfikowały Konwencję o prawach dziecka.

5.2.3. Rezolucja 2232 (2018) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy

Zgodnie z Rezolucją 2232 (2018) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w przypadku podejmowania decyzji o pozbawieniu rodziców biologicznych pieczy nad dzieckiem uwzględnić należy konieczność zachowania przez dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej tożsamości religijnej, etnicznej oraz kulturowej (pkt 5.6.9). Rezolucja nie ma charakteru wiążącego, jednakże stanowi istotną wskazówkę przy podejmowaniu przez organy krajowe decyzji w przedmiocie umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.

5.3. Analiza prawodawstwa norweskiego

5.3.1. Regulacje konstytucyjne

Zgodnie z aktualnym brzmieniem § 92 Konstytucji Królestwa Norwegii (*Kongeriget Norges Grundlov*) z 1814 r., ustalonym w 2014 r.²⁹⁰, władze publiczne respektują oraz zapewniają poszanowanie praw człowieka w brzmieniu określonym Konstytucją oraz wiążącymi Norwegię umowami międzynarodowymi, dotyczącymi praw człowieka. Zgodnie z § 98 ustawy zasadniczej wszyscy ludzie są równi wobec prawa. Nikt nie może być poddany nierównemu lub dyskryminującemu traktowaniu. Norweski prawodawca konstytucyjny określił zatem zasadę równości wobec prawa i zakazu nierównego lub dyskryminującego traktowania w sposób szeroki, dotyczy ona bowiem nie tylko obywateli Norwegii, ale każdego człowieka. Adresatami § 98 są nie tylko władze publiczne, a zatem obowiązek poszanowania zasady równości oraz zakazu dyskryminacji dotyczy wszystkich ludzi. W podobny sposób ukształtowane zostało prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, określone w § 102 Konstytucji.

Zgodnie z § 104 Konstytucji dzieci mają prawo do poszanowania ich godności. Powinny zostać wysłuchane w sprawach, które ich dotyczą, a ich wola powinna być uwzględniona stosownie do ich wieku i dojrzałości. W świetle norweskiej ustawy zasadniczej, podejmując działania i decyzje dotyczące dziecka, za ich podstawę należy przyjąć najlepszy interes dziecka. Co istotne z punktu widzenia ochrony prawnej dzieci pochodzących z mniejszości etnicznych oraz religijnych, zgodnie z omawianym przepisem, każde dziecko ma prawo do ochrony swojej integralności osobistej.

289 Komitet Praw Dziecka ONZ, *Report on the fortieth session*, wrzesień 2005, CRC/C/153 § 673.

290 W roku 2014 przeprowadzono głębokie zmiany w norweskiej ustawie zasadniczej, wzbogacając jej treść o katalog praw człowieka, na wzór innych nowoczesnych konstytucji – zob. J. Jacobsen, *Constitutions and Criminal Law Reform*, „Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice” 5/1 (2017), s. 18-19.

Władze publiczne powinny stworzyć warunki ułatwiające rozwój dziecka, w tym zapewnić dziecku należyte zabezpieczenie ekonomiczne, socjalne i zdrowotne, preferując przy tym środowisko rodzinne dziecka.

Wskazane przepisy wprowadzono do norweskiej Konstytucji w 2014 roku, stąd brak utrwalonej praktyki jej stosowania. Odpowiadają one jednak standardom prawa międzynarodowego oraz współczesnym tendencjom w konstytucjach państw europejskich²⁹¹.

5.3.2. Ustawodawstwo antydyskryminacyjne

Problematyka działań antydyskryminacyjnych w Norwegii uregulowana jest odrębną ustawą - *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)*²⁹², która obowiązuje od 1 stycznia 2018 r. Jej celem – określonym w § 1 LD – jest promowanie równości i zapobieganie dyskryminacji ze względu na takie okoliczności jak płeć czy niepełnosprawność, ale również pochodzenie etniczne oraz wyznawaną religię. § 24 LD stanowi natomiast, że władze publiczne mają obowiązek czynić aktywne, celowe oraz systematyczne wysiłki zmierzające do osiągnięcia celu określonego w § 1 LD. Prawodawca norweski przewidział szeroki zakres podmiotowy i przedmiotowy zastosowania przepisów LD²⁹³, które według jej § 2 stosuje się we wszystkich sektorach społecznych, z wyłączeniem dyskryminacji pracowników ze względu na wiek, które to zagadnienie podlega przepisom odrębnym²⁹⁴.

Zgodnie z § 6 LD zakazana jest dyskryminacja ze względu na płeć, pozostawanie w ciąży, urlopem związanym z narodzinami lub adopcją dziecka, obowiązkami rodzicielskimi, pochodzeniem etnicznym, wyznawaną religią lub przekonaniami, niepełnosprawnością, orientacją seksualną, tożsamością płciową (*kjønnsidentitet*), ekspresją płciową (*kjønnsuttrykk*), wiekiem lub też ze względu na łączne występowanie wymienionych okoliczności. Prawodawca precyzuje również, że przez „pochodzenie etniczne” (*etnisitet*) należy rozumieć pochodzenie narodowe, społeczne (*avstamning*), kolor skóry oraz język, którym dana osoba się posuguje.

Przepisy LD dotyczą przede wszystkim środków przeciwdziałania dyskryminacji pracowniczej (§§ 29-34 LD), nękania lub molestowania seksualnego (§ 13 LD) oraz budownictwa uwzględniającego potrzeby osób o obniżonej sprawności ruchowej (§§ 17-23 LD), jak również parytetów kobiet i mężczyzn w instytucjach publicznych (§ 28 LD).

W treści LD zawarto również przepisy o charakterze karnym. Zgodnie z § 39 karę grzywny lub pozbawienia wolności na okres nieprzekraczający lat trzech stosuje się względem każdego, kto wspólnie

291 A. Bårdsen, *Interpreting the Norwegian Bill of Rights. Annual Seminar on Comparative Constitutionalism 21-22 November 2016 Faculty of Law, University of Oslo*, s. 3, nb. 8 – tekst referatu dostępny pod adresem internetowym: http://www.venice.coe.int/CoCentre/Bardsen_Arnfinn_Interpreting_the_NOR_bill_of_rights.pdf (dostęp: 2 sierpnia 2018 r.).

292 LOV-2017-06-16-51 (dalej jako: LD).

293 Również zastosowanie geograficzne LD jest szerokie, obejmując całe terytorium norweskie, łącznie z Svalbardem, Jan Mayen oraz wszelkiego rodzaju instalacje norweskie (takimi jak platformy wiertnicze) oraz statki morskie i powietrzne – § 3 LD.

294 Środki przeciwdziałania dyskryminacji w miejscu pracy – poza przepisami LD – uregulowane są w odrębnej ustawie: *Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven)*, LOV-1977-02-04-4 z późn. zm.

z innymi przynajmniej dwiema osobami dopuszcza się poważnego naruszenia zakazu dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub przekonania określone w § 6 LD lub innych zakazów ustanowionych ze względu na wymienione okoliczności, określonych w §§ 13-15 LD (jak przykładowo molestowanie seksualne).

Stosownie do akapitu drugiego § 39 LD, przy ocenie, czy dane naruszenie ma poważny charakter uwzględnia się w szczególności stopień zawinienia sprawcy, jego motywację rasistowską, połączenie z naruszeniem integralności fizycznej lub psychicznej pokrzywdzonego, popełnienie czynu względem osoby poniżej 18 roku życia oraz okoliczności wskazujące na uporczywy charakter działań sprawcy (nękanie). Zastosowanie przepisu stanowi swoiste *ultima ratio*, a zatem winien on znajdować zastosowanie jedynie wówczas, gdy środki ochrony realizowanej w drodze postępowania cywilnego nie byłyby wystarczające.

W ścisłym związku z regulacjami zawartymi w LD pozostaje *Lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven)*²⁹⁵. Ustawa ta powołuje do życia odrębny Trybunał Antydyskryminacyjny (*Diskrimineringsnemnda*) właściwy dla rozstrzygania spraw związanych z dyskryminacją. Ponadto wprowadza instytucję Rzecznika ds. Równości i Dyskryminacji (*Likestillings- og diskrimineringsombudet*), odrębnego od innych rzeczników znanych w norweskim systemie prawnym (w tym Rzecznika Praw Dziecka - *Barneombudet*). Przepisy LLDD regulują status i organizację wspomnianych organów, a w przypadku Trybunału Antydyskryminacyjnego również jego właściwość rzeczową oraz stosunek do sądownictwa powszechnego.

Zgodnie z § 14 LLDD Trybunał Antydyskryminacyjny nie jest uprawniony do rozstrzygania o naruszeniu przepisów antydyskryminacyjnych w decyzji administracyjnej wydanej w sprawach indywidualnych przez inne organy władzy publicznej, chyba że dotyczy ona praw i obowiązków pracowniczych.

5.3.3. Regulacje antydyskryminacyjne zawarte w Barnevernloven

Lov om barneverntjenester (*barnevernloven*) w zasadzie pozbawiona jest przepisów, które zabezpieczyłyby przed dyskryminacją ze względów etnicznych czy religijnych. Jedynym przepisem, który odnosi się wprost do problematyki poszanowania integralności narodowej, religijnej i kulturowej dziecka jest § 4-15 BVL. W zakresie dotyczącym poruszanej problematyki, przepis ten stanowi, że przy wyborze rodziny zastępczej lub instytucji, w której ma zostać umieszczone dziecko odebrane rodzicom należy uwzględnić celowość zapewnienia ciągłości wychowania dziecka oraz jego pochodzenia etnicznego, religijnego, kulturowego i językowego. W norweskiej literaturze przedmiotu podkreśla się, że § 4-15 BVL stanowi transpozycję do ustawodawstwa krajowego dyspozycji art. 20 ust. 3 oraz 30 KPD²⁹⁶, co miało przyczynić się do lepszego stosowania postanowień KPD w praktyce²⁹⁷. Za zapewnienie dziecku opisanych w § 4-15 BVL warunków odpowiedzialne są gminne jednost-

295 LOV-2005-06-10-40 (dalej jako: LLDD).

296 S. Hofman, *op. cit.*, s. 13.

297 *Ibidem*, s. 70.

ki Barnevernet²⁹⁸. Nie następuje to jednak w drodze indywidualnej decyzji administracyjnej, która podlegałaby odrębnemu zaskarżeniu²⁹⁹.

Lov om barneverntjenester (barnevernloven) w zasadzie pozbawiona jest przepisów, które zabezpieczałyby przed dyskryminacją ze względów etnicznych czy religijnych. Jedynym przepisem, który odnosi się wprost do problematyki poszanowania integralności narodowej, religijnej i kulturowej dziecka jest § 4-15 BVL.

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Dzieci, Równości i Włączenia Socjalnego (*Barne- og likestillingsdepartementet*) z 2006 r., w przypadku rodzin imigranckich pozbawienie rodziców pieczy nad dziećmi powinno następować w sposób zaplanowany oraz być poprzedzone spotkaniami z dziećmi i rodzicami³⁰⁰. Zgodnie z powyższymi wytycznymi, przed powierzeniem dziecka określonej rodzinie zastępczej, Barnevernet ma obowiązek ustalić, czy jest ona w stanie zapewnić dziecku wychowanie w środowisku uwzględniającym etniczne, kulturowe oraz religijne pochodzenie dziecka oraz jego język ojczysty³⁰¹. Po umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzice biologiczni powinni mieć wpływ na podstawowe kwestie związane z rozwojem dziecka, dotyczące wyboru szkoły, dalszej edukacji dziecka oraz zagadnień religijnych³⁰².

Analiza spraw zawistych przed ETPC wskazuje, że rodzice biologiczni formułują pod adresem władz norweskich zarzuty dotyczące możliwości wpływania na wychowanie religijne dzieci (a nawet na praktykowanie przez nich tej samej religii, którą wyznają rodzice).

Praktyczna realizacja wskazanych wytycznych budzi zasadnicze wątpliwości. Analiza spraw zawistych przed ETPC wskazuje, że rodzice biologiczni formułują pod adresem władz norweskich zarzuty dotyczące możliwości wpływania na wychowanie religijne dzieci (a nawet na praktykowanie przez nich tej samej religii, którą wyznają rodzice)³⁰³. W konsekwencji może to utrudnić ponowne powierzenie pieczy nad dzieckiem rodzicom naturalnym z uwagi na rozkład więzi istniejącej między nimi a dzieckiem³⁰⁴.

Niepokojące tendencje dostrzegalne są również w orzecznictwie norweskiego Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 30 stycznia 2015 r. stwierdził on mianowicie, że dla zachowania tożsamości etnicznej dziecka wystarczające jest, by utrzymywało ono kontakt z rodzicami biologicznymi w trakcie wyznaczonych wizyt (w rozstrzyganej wówczas sprawie były to dwie wizyty w roku trwające po dwie godziny

298 Barne- og likestillingsdepartementet, *Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem*, sine loco 2006, s. 41.

299 S. Hofman, *op. cit.*, s. 71.

300 Barne- og likestillingsdepartementet, *Rutinehåndbok...*, s. 42.

301 *Ibidem*, s. 18.

302 *Ibidem*, s. 26.

303 Zob. przykładowo opis stanu faktycznego i przedmiot skargi w sprawie M. Abdi Ibrahim przeciwko Norwegii, skarga do ETPC nr 15379/16 (sprawa w toku), dostępne pod adresem internetowym: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-167625"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (dostęp: 8 sierpnia 2018 r.).

304 S. Hofman, *op. cit.*, s. 67.

każda!)³⁰⁵. W praktyce zatem obowiązek zapewnienia dziecku warunków umożliwiających zachowanie tożsamości etnicznej, kulturowej oraz religijnej, jak również rodzimego języka, jest jedynie pozorny.

5.4. Częstotliwość odbierania dzieci imigranckich w świetle dostępnych statystyk

Zarzutem, który środowiska imigranckie formułują względem Barnevernet najczęściej, jest stosunkowo częstsze odbieranie dzieci imigranckich, niż dzieci pochodzących z rodzin norweskich. Zgodnie z danymi, jakie Bufdir – będący ciałem wykonawczym agencji rządowej zajmującej się zagadnieniami związanymi z działalnością Barnevernet, określaną jako Bufetat (*Barne-, ungdoms- og familieetaten*) – dostarczył Zgromadzeniu Parlamentarnemu Rady Europy w 2015 roku, 25% wszystkich zarządzeń o pozbawieniu rodziców pieczy nad dzieckiem dotyczyło dzieci, których matka nie urodziła się w Norwegii³⁰⁶. Uwzględniając w tym młode osoby dorosłe (do 22 roku życia), które objęte są środkami stosowanymi przez Barnevernet, oraz wszelkie możliwe rodzaje środków (opiekuńcze oraz pomocowe), odsetek ten wynosił nawet więcej, bo aż 26%³⁰⁷.

Bufdir udostępnia również dane statystyczne do wiadomości opinii publicznej³⁰⁸. Wbrew deklaracjom o statym aktualizowaniu danych dotyczących działań Barnevernet prowadzonych w stosunku do różnego rodzaju mniejszości³⁰⁹, najnowsze dane opublikowane przez Bufdir w języku angielskim (co w przypadku imigrantów jest kwestią istotną) pochodzą z 2014 roku, a opisują stan rzeczy na rok 2012. Według nich na każdy:

- a. 1000 dzieci pochodzenia norweskiego przypadało 6,9 dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej;
- b. 1000 dzieci-imigrantów przypadało 8,8 dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej;
- c. 1000 dzieci urodzonych w Norwegii z rodziców imigrantów przypadało 5,5 dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej³¹⁰.

Z kolei według kolejnych publicznie dostępnych danych Statistisk sentralbyrå, dotyczących roku 2015, liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej – w każdej ze wskazanych kategorii - wzrosła. Według tych danych:

305 Wyrok norweskiego Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., HR-2015-00209-A, sprawa nr 2014/1631, pkt 65.

306 PACE, *Striking a balance between the best interest of the child and the need to keep families together*, Doc. 14568 Report, s. 8 przyp. 13. Jak wskazuje się w Raporcie, obawy przed odebraniem dzieci przez Barnevernet są szczególnie duże wśród rodziców, którzy nie są z pochodzenia Norwegami.

307 T. Dyrhaug, *Kvart fjerde barn i barnevernet har innvandrabakgrunn*, artykuł opublikowany na oficjalnej witrynie internetowej Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/kvart-fjerde-barn-i-barnevernet-har-innvandrabakgrunn> (dostęp: 3 lutego 2019 r.).

308 Statystyki Bufdir opierają się jedynie częściowo na powszechnie dostępnych danych Statistisk sentralbyrå. W pozostałym zakresie pochodzą od okręgowych rad pomocy społecznej. Dostępne są pod adresem internetowym: https://www.bufdir.no/en/English_start_page/Child_welfare_services_for_children_with_a_minority_background/ (dostęp: 6 sierpnia 2018 r.).

309 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, *Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021*, Oslo 2017, s. 13.

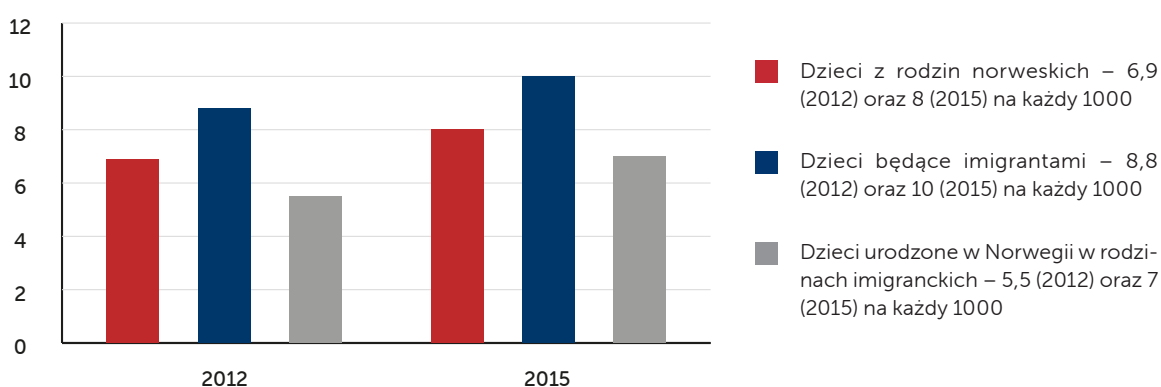
310 *Ibidem*.

Prawa dziecka zwrócone przeciw dzieciom?

Ramy prawne i praktyka funkcjonowania Barnevernet na tle standardów międzynarodowych

- a. 1000 dzieci pochodzenia norweskiego przypadło 8 dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej;
- b. 1000 dzieci-imigrantów przypadło 10 dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej;
- c. 1000 dzieci urodzonych w Norwegii z rodziców imigrantów przypadło 7 dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej³¹¹.

Wykres 5.1. Liczba dzieci pozostających w pieczy zastępczej na każdy tysiąc według pochodzenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Bufdir za rok 2012 oraz Statistisk sentralbyrå za rok 2015.

Z powyższego wynika, że pomiędzy rokiem 2012 a 2015 nastąpił wzrost liczby dzieci pozostających w pieczy zastępczej, przy czym uwzględnić należy, że w wielu przypadkach jest to piecza długoterminowa, a niekiedy wręcz – wbrew celom pieczy zastępczej, które wynikają z orzecznictwa ETPC - nie zakłada się powrotu dzieci do rodziny biologicznej³¹². Prezentowane dane statystyczne potwierdzają także formułowany przez środowiska imigranckie zarzut, iż dzieci pochodzące spoza Norwegii przebywają w pieczy zastępczej częściej, niż dzieci pochodzenia norweskiego. Jest to szczególnie widoczne w przypadku dzieci będących imigrantami (w 2015 r. – 10 na każdy tysiąc takich dzieci przebywało w pieczy zastępczej), ale nawet uwzględniając tu dzieci imigrantów urodzone już w Norwegii, średnia ta jest nieco wyższa i wynosi 8,5 na każdy tysiąc dzieci. Spośród dzieci pochodzenia norweskiego w 2015 r., w pieczy zastępczej przebywało 8 na każdy tysiąc.

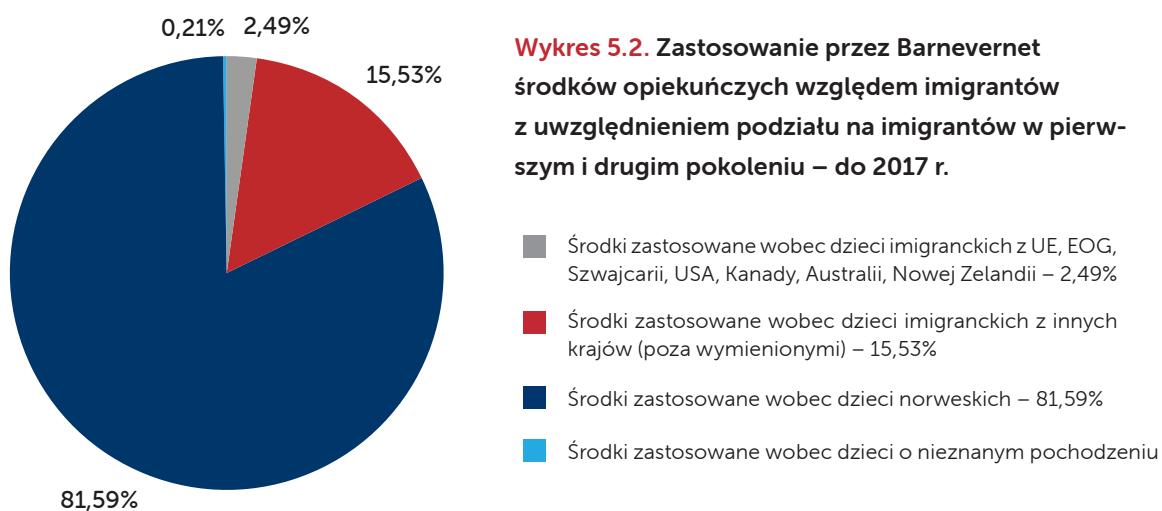
Z powyższego wynika, że pomiędzy rokiem 2012 a 2015 nastąpił wzrost liczby dzieci pozostających w pieczy zastępczej, przy czym uwzględnić należy, że w wielu przypadkach jest to piecza długoterminowa, a niekiedy wręcz – wbrew celom pieczy zastępczej, które wynikają z orzecznictwa ETPC - nie zakłada się powrotu dzieci do rodziny biologicznej.

311 T. Dyrhaug, *op. cit.*

312 Informacja uzyskana w trakcie spotkania odbytego 3 stycznia 2019 r. w ramach wizyty studyjnej w Oslo.

Uwzględniając podział na poszczególne kraje, w pieczy zastępczej przebywało najwięcej dzieci z Nigerii (44 dzieci na każdy 1000), najmniej zaś z Litwy (2 dzieci na każdy 1000). W liczbach bezwzględnych – jedynie tytułem przykładu – wskazać można, że w 2014 r. w pieczy zastępczej przebywało 35 dzieci narodowości polskiej, 31 dzieci narodowości rosyjskiej, 12 dzieci narodowości rumuńskiej, 91 dzieci pochodzących z Iraku (bez rozróżnienia na dzieci irackie i kurdyjskie)³¹³.

Dane oficjalnej agencji rządowej Statistisk sentralbyrå za rok 2017 wskazują, że środkami przewidzianymi w przepisach BVL objęte jest 55 697 dzieci, spośród których względem 10 169 zastosowane są środki opiekuńcze (związane z pozbawieniem rodziców pieczy nad dzieckiem)³¹⁴. W ramach grupy dzieci odebranych rodzicom, 253 dzieci (2,49%) pochodzi z krajów członkowskich Unii Europejskiej lub EOG, Szwajcarii, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii albo Nowej Zelandii. 1579 dzieci (15,53%) pochodzi z innych krajów. Pozostałe dzieci, w liczbie 8 297 (81,59%) są pochodzenia norweskiego (tj. nie są imigrantami w pierwszym ani w drugim pokoleniu). 22 dzieci było niewiadomego pochodzenia (0,21%). Oznacza to, że w 18,02% przypadków, dzieci względem których zastosowano środki związane z odebraniem rodzicom pieczy pochodziły z rodzin imigranckich (dzieci urodzone poza Norwigią lub dzieci imigrantów urodzone w Norwegii)³¹⁵.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Statistisk sentralbyrå.

Dla porównania, według danych z 2017 r., populacja Norwegii ogółem w 16,8% składa się z imigrantów lub dzieci imigrantów urodzonych w Norwegii³¹⁶. Dzieci pochodzących z rodzin imigranckich w przedziale wiekowym od 0 do 19 lat w 2017 r. było 89 423³¹⁷, zaś środki opiekuńcze zostały za-

313 Dane dostępne pod adresem internetowym Bufdir: https://www.bufdir.no/en/English_start_page/Child_welfare_services_for_children_with_a_minority_background/ (dostęp).

314 Dane dostępne pod adresem internetowym Statistisk sentralbyrå: https://www.ssb.no/en/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barnevern#definisjon_av_viktige_begrep_og_variabler (dostęp: 3 sierpnia 2018 r.). Jednakże ze uwagi na przyjętą przez Statistisk sentralbyrå metodologię, wskazana liczba (ujęta w źródle w tabeli 6) nie obejmuje wszystkich dzieci pozostających w pieczy zastępczej, która na dzień 31 grudnia 2017 r. wyniosła aż 11 812 dzieci (tabela 5).

315 Rozróżnienie między dziećmi urodzonymi poza Norwigią i dziećmi imigrantów urodzonymi w Norwegii przewija się również w innych badaniach dotyczących działalności Barnevernet względem mniejszości – zob. O. Christiansen, *op. cit.*, s. 130.

316 Statistisk sentralbyrå, *Innvandring i Norge 2017*, [red.] T. Sandnes, Oslo 2017, s. 12.

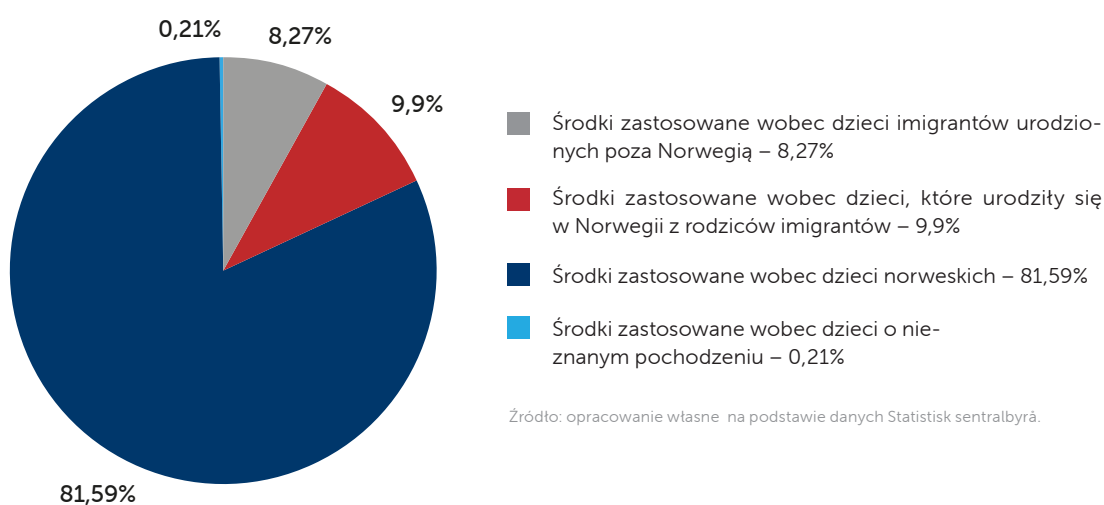
317 Liczba ustalona na podstawie: *ibidem*, s. 20, tabela 2.2.

Prawa dziecka zwrócone przeciw dzieciom?

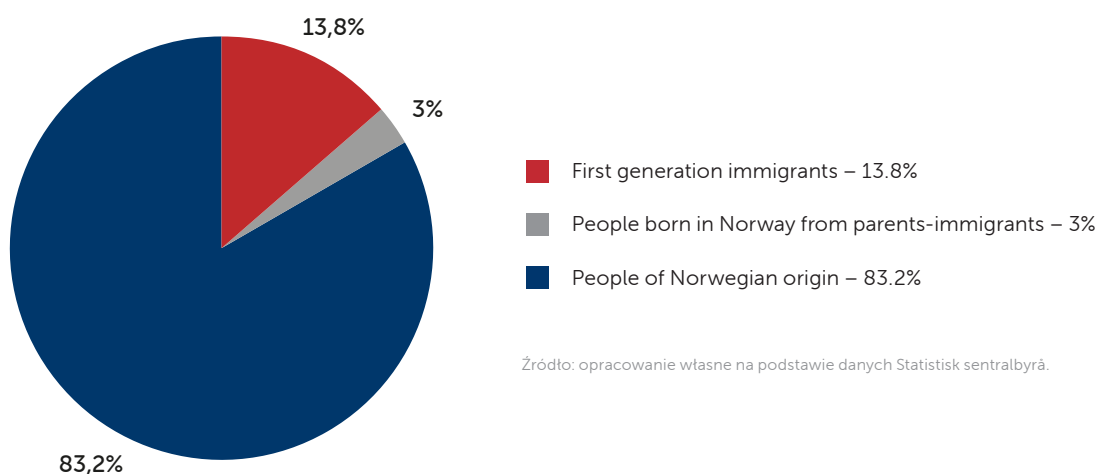
Ramy prawne i praktyka funkcjonowania Barnevernet na tle standardów międzynarodowych

stosowane przez Barnevernet 1850 razy. Dane te zmieniają jednakże wydźwięk przy uwzględnieniu, że w stosunku do rodziców-imigrantów, których dzieci urodziły się już w Norwegii, środki te zastosowane zostały 1007 razy (9,9%), natomiast odsetek osób urodzonych z rodziców imigrantów do całości populacji to jedynie 3%³¹⁸. Oznacza to, że w przypadku tego rodzaju rodzin (gdzie dzieci to „imigranci w drugim pokoleniu”) środki związane z pozbawieniem rodziców pieczy nad dziećmi były używane nawet trzy razy częściej, niż w przypadku reszty populacji.

Wykres 5.3. Zastosowanie przez Barnevernet środków opiekuńczych względem imigrantów (z uwzględnieniem podziału na imigrantów w pierwszym i drugim pokoleniu) – do 2017 r.

Wykres 5.4. Populacja Norwegii z uwzględnieniem imigrantów i osób urodzonych w Norwegii z rodziców imigrantów – 2017 r.

318 Ibidem, s. 12.

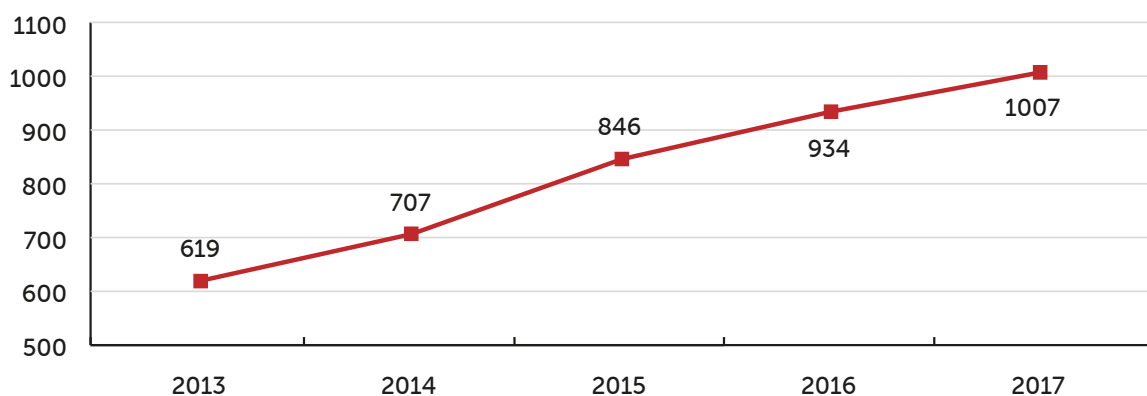
Rozdział 5.

Działalność Barnevernet w zakresie pozbawiania rodziców pieczy nad dzieckiem a prawa mniejszości

Warto także zestawiać dane o ilości środków zastosowanych przez Barnevernet względem imigrantów nie z populacją Norwegii w ogóle, ale z uwzględnieniem udziału dzieci imigranckich w populacji dzieci ogółem. W świetle raportu Innvandrerne i Norge 2017, będącego jedynym dostępnym źródłem, który podaje liczbę dzieci imigranckich w Norwegii – w 2017 r. było ich jak wiadomo 89 423³¹⁹. Liczba ta jednak obejmuje osoby w przedziałach wiekowych do 5 lat (11 259), od 6 do 15 lat (51 038) oraz od 16 do 19 lat (27 126). W tym samym roku liczba dzieci w przedziale do 17 lat wynosiła w Norwegii 1 114 268 osób³²⁰. By porównać te dwie wielkości należałoby zatem – przynajmniej w przybliżeniu ustalić liczbę dzieci imigranckich w wieku do 17 lat. Uwzględniając dane zawarte w raporcie Innvandrerne i Norge 2017 będzie to ok. 75 857 osób (zsumowana liczba dzieci w niższych przedziałach wiekowych uzupełniona o połowę liczby dzieci z przedziału od 16 do 19 lat). Oznacza to, że dzieci imigranckie stanowią jedynie ok. 6,8% całej populacji dzieci (osób do 17 lat) w Norwegii. Jak wiadomo do 2017 r., względem dzieci urodzonych poza Norwegią zastosowano 8,27% środków związanych z pozbawieniem pieczy ogółem. Należy przy tym pamiętać, że w danych Statistisk sentralbyrå pod pojęciem dzieci będących imigrantami rozumie się jedynie osoby urodzone poza Norwegią, których rodzice oraz wszyscy dziadkowie nie byli Norwegami³²¹.

Na przestrzeni pięciu lat (od 2013 do 2017 r.) wzrosła z 619 do 1007 liczba zastosowanych przez Barnevernet środków, związanych z pobawieniem rodziców-imigrantów pieczy nad ich urodzonymi już w Norwegii dziećmi. Zauważyć należy, że od 2015 środki takie stosowane są częściej względem dzieci urodzonych z rodziców-imigrantów już w Norwegii niż względem dzieci-imigrantów urodzonych poza Norwegią – pomimo że kategoria ta obejmuje również uchodźców i dzieci, które przybyły do Norwegii bez opiekunów.

Wykres 5.5. Zastosowanie przez Barnevernet środków związanych z pozbawieniem rodziców-imigrantów pieczy nad dzieckiem urodzonym już w Norwegii

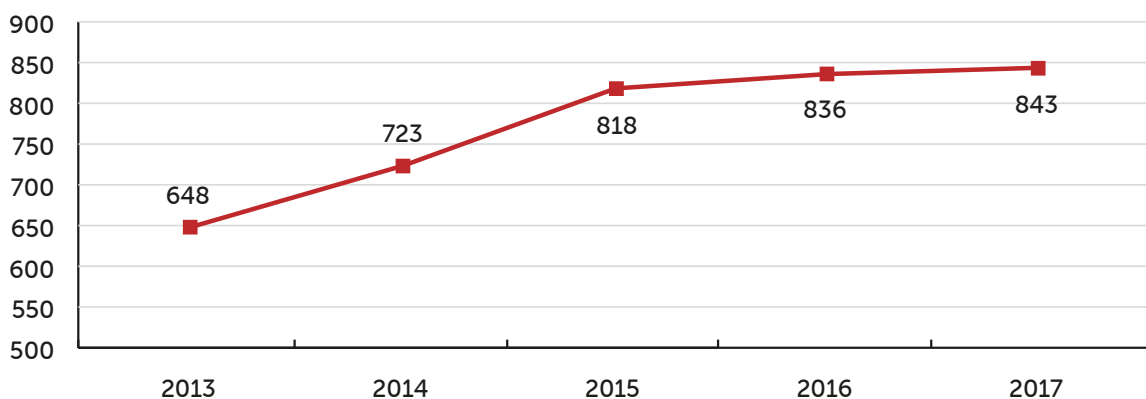
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Statistisk sentralbyrå.

319 *Ibidem*.

320 Liczba ustalona w oparciu o: <https://www.ssb.no/en/statbank/table/10987/tableViewLayout1/> (dostęp: 18 lutego 2019 r.).

321 Statistisk sentralbyrå, *Innvandrerne...*, s. 16.

Wykres 5.6. Zastosowanie przez Barnevernet środków związanych z pozbawieniem rodziców pieczy nad dzieckiem względem dzieci-imigrantów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Statistisk sentralbyrå.

5.5. Przyczyny pozbawiania rodziców pochodzących z mniejszości etnicznych, narodowych, religijnych i językowych pieczy nad dziećmi

Problematyka związana z przyczynami, dla których rodzice pochodzący z mniejszości etnicznych, narodowych, religijnych i językowych jest w znacznej mierze skorelowana z kwestią przestępstw określonych w § 4-12 BVL, cechując się jednak pewną specyfiką. Wyraźnie wzrasta tu przede wszystkim ryzyko nieporozumień na tle kulturowym. Jako przykład wskazać tu można głośną sprawę hinduskiej rodziny, której zachowania, takie jak karmienie dziecka rękami, czy spanie z nim w jednym łóżku – w świetle hinduskich norm kulturowych uchodzące za normalne – zinterpretowane zostały, jako nadużycia (w tym także seksualne) względem dzieci³²². Ostatecznie, na skutek interwencji władz Indii, dzieci zostały powierzone pod pieczę rodziny biologicznej zamieszkującej w kraju ich pochodzenia, a następnie na skutek zarządzenia sądu w Kalkucie, powróciły pod opiekę matki³²³.

Problem ten jest dostrzegany również przez specjalistów, którzy zajmują się zagadnieniami związanymi z funkcjonowaniem Barnevernet. W 2015 r. skierowali oni do norweskiego rządu list otwarty dotyczący mankamentów związanych z funkcjonowaniem Barnevernet; inicjatorem jego przygotowania był E. Salvesen³²⁴. Odnośnie do problematyki naruszania praw mniejszości sygnatariusze listu zwrócili uwagę na fakt, że rodziny imigranckie są szczególnie narażone na niezasadne interwencje ze

³²² L. Wilkinson, *op. cit.*

³²³ Zob. materiały prasowe „Deccan Herald” dostępne pod adresem internetowym: <https://www.deccanherald.com/content/304468/court-allows-mother-take-custody.html> (dostęp: 5 lutego 2019 r.).

³²⁴ Kompletna treść listu w języku angielskim dostępna jest pod adresem internetowym: <https://christiancoalition.world/news/read2/national-notice-of-concern-barnevernet> (dostęp: 7 sierpnia 2018 r.).

strony Barnevernet. Częstokroć nie rozumieją one kontekstu wychowawczego, jaki dominuje w kulturze norweskiej. W szczególności okoliczność użycia tzw. „klapsa wychowawczego” czy innych kar cielesnych stosowanych w dobrej wierze i w zgodzie z kulturą kraju pochodzenia imigrantów, jako przesłanka do odebrania pieczy nad dziećmi może być niezrozumiała dla rodzin imigranckich, które – w ocenie sygnatariuszy – uznają, że stosowanie cielesnych kar wychowawczych odbywa się w najlepszym interesie dziecka.

Według sygnatariuszy listu różnice kulturowe wymagają zaistnienia szczególnego zaufania, wzajemnego szacunku i dialogu między pracownikami Barnevernet oraz rodzinami imigranckimi, które należy uświadomić odnośnie do całkowitego zakazu stosowania kar cielesnych w świetle prawa norweskiego. W przeciwnym razie kryzys zaufania między norweskimi służbami socjalnymi a imigrantami będzie narastał. Sygnatariusze wzywają Barnevernet do większego samokrytycyzmu oraz bliższej analizy sposobów wyrażania przywiązania emocjonalnego i formy sprawowania opieki nad dziećmi w innych kulturach.

Kluczowy jest brak zaufania ze strony funkcjonariuszy Barnevernet względem rodzin pochodzących z mniejszości, nie zaś nieporozumienia kulturowe. Niekiedy zdarza się, że urzędnicy z góry zakładają brak kompetencji wychowawczych rodziców, jeszcze przed narodzinami dziecka, co miało miejsce w przypadku matki pochodzenia polskiego, której zapowiedziano, że dziecko zostanie jej odebrane, kiedy jeszcze była w ciąży.

Problem ten dostrzeżono również w raporcie Norweskiej Komisji Nadzoru Zdrowia (Statens helsetilsyn)³²⁵. Autorzy raportu stwierdzili, że rodzice pochodzący z różnego rodzaju mniejszości unikają kontaktu z urzędnikami Barnevernet, co uniemożliwić ma oferowanie im odpowiedniego „wsparcia”³²⁶. Ogólnie jednak doszli do konstatacji, że kwestie kulturowe nie stanowią elementu istotnego dla większości rozstrzygnięć, związanych z pozbawianiem rodziców pochodzących z mniejszości pieczy nad dziećmi³²⁷. Teza ta wydaje się prawidłowa, kluczowy jest tu bowiem brak zaufania ze strony funkcjonariuszy Barnevernet względem rodzin pochodzących z mniejszości, nie zaś nieporozumienia kulturowe. Niekiedy zdarza się, że z góry zakładają oni brak kompetencji wychowawczych rodziców, jeszcze przed narodzinami dziecka, co miało miejsce w przypadku matki pochodzenia polskiego, której zapowiedziano, że dziecko zostanie jej odebrane, kiedy jeszcze była w ciąży³²⁸. Jest to jednak przede wszystkim problem zbyt dowolnej interpretacji przesłanek pozbawienia rodziców pieczy nad dzieckiem, określonych w § 4-12 BVL. W tej sytuacji przestaje dziwić fakt, że przedstawiciele mniejszości narodowych oraz etnicznych unikają kontaktu z Barnevernet. Dla nich tego rodzaju praktyki stanowią po prostu zupełnie nieuzasadnioną i traumatyczną ingerencję w ich życie rodzinne.

³²⁵ Statens Helsetilsynet, *Gjennomgang av 106 barnevernssaker*, Oslo 2019, s. 21-22.

³²⁶ *Ibidem*.

³²⁷ *Ibidem*.

³²⁸ Informacja uzyskana w trakcie spotkania odbytego 3 stycznia 2019 r. w ramach wizyty studyjnej w Oslo.

Odrębnym zagadnieniem są przyczyny związane z pozbawianiem rodziców pieczy nad dziećmi ze względu na rzekomą „indoktrynację religijną”. Zarzuty o tak umotywowane działania Barnevernet pojawiły się zwłaszcza w sprawie rodziny Bodnariu, która zapisała się w świadomości opinii publicznej, jako symbol walki o prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami.

Odrębnym zagadnieniem są przyczyny związane z pozbawianiem rodziców pieczy nad dziećmi ze względu na rzekomą „indoktrynację religijną”. Zarzuty o tak umotywowane działania Barnevernet pojawiły się zwłaszcza w sprawie rodziny Bodnariu, która zapisała się w świadomości opinii publicznej, jako symbol walki o prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami³²⁹. Dzieci małżonków Bodnariu - dwie starsze córki (urodzone w 2006 i 2008 r.) oraz trzech młodszych synów (urodzeni w 2011, 2013 oraz 2015 r. – najmłodszy syn miał zaledwie 3 miesiące w chwili pozbawienia rodziców pieczy) - zostały odebrane na skutek zawiadomienia skierowanego do lokalnego Barnevernet przez dyrekcję szkoły, do której uczęszczały starsze dziewczynki. Dyrekcja wskazała, że na podstawie rozmowy z dziewczętami, która nastąpiła po przepychance między młodszą dziewczynką a innym chłopcem w autobusie szkolnym, ustalono że rodzice stosują niekiedy tzw. „klaps wychowawczy” względem dzieci. Dziewczynki miały również powiedzieć, że nie otrzymują od rodziców „kieszonkowego”. Dyrektor szkoły wątpiła w tę relację, znając małżonków Bodnariu oraz ich córki, które miały skłonność do fantazjowania, były niezwykle żywotne, inteligentne oraz kreatywne. Dziewczynki nigdy nie bały się wracać do domu, rodzice mieli również dbać o opiekę medyczną nad dziećmi. Inne spośród uczęszczających do tej samej szkoły dzieci poinformowało dyrektorkę o tym, że rodzina Bodnariu to gorliwi chrześcijanie (są zielonoświątkowcami), którzy „wierzą, że Bóg karze za grzechy”. Przyczyny, dla których inne dzieci były wysłuchiwane przez dyrekcję szkoły w związku z rodziną Bodnariu nie są znane. Nie wiadomo również dlaczego w trakcie rozmowy poruszana była kwestia zaangażowania religijnego rodziny Bodnariu. Zgłoszenie do Barnevernet wskazywać miało, że wprowadzie wątpliwe jest stosowanie przemocy, ale religijne zaangażowanie i poglądy rodziców oraz babci „hamują rozwój dzieci”³³⁰.

Zagadnienie przyczyn, dla których odbierane są dzieci pochodzące z rodzin przynależących do różnego rodzaju mniejszości, w tym zwłaszcza do rodzin imigranckich, było przedmiotem zainteresowania badaczy akademickich. Jak wykazały badania przeprowadzone w latach 2008-2010 przez K. Križ oraz M. Skivenes, w opinii norweskich pracowników socjalnych głównym problemem rodzin imigranckich są trudności z ich adaptacją kulturową w nowym środowisku³³¹. Ograniczony wymiar ma natomiast problem ubóstwa wśród rodzin imigranckich oraz uprzedzeń rasowych ze strony społeczeństwa norweskiego³³². Słabą stroną przeprowadzonych przez Križ oraz Skivenes badań jest wąska grupa pracowników socjalnych, z którymi przeprowadzone zostały wywiady.

329 L. Wilkinson, *op. cit.*

330 Szczegółowy opis sprawy zawiera tekst P. Costea'i: *A Norway Gone Berserk*, dostępny pod adresem internetowym: <http://costea-parlamentuleuropean.ro/content/a%20norway%20gone%20berserk.pdf> (dostęp: 5 lutego 2019 r.).

331 K. Križ, M. Skivenes, *op. cit.*, s. 81-82. Wszyscy badani wskazali na problem z adaptacją kulturową rodzin imigranckich.

332 *Ibidem*, s. 80.

Wynosiła ona jedynie 23 osoby³³³. Problemem jest również aktualność badań przeprowadzonych przed około dziesięć laty. Jak jednak wskazał O. Christiansen, badania Križ i Skivenes dowodzą, że istnieje potrzeba dodatkowych szkoleń adresowanych do pracowników socjalnych, które dotyczyłyby współpracy z rodzinami imigranckimi³³⁴.

Ta sama metoda zastosowana została w badaniach podjętych przez R. Bjørknes, M.K. Fylkesnes, A. Iversen oraz R. Nygrene, które dotyczyły postrzegania Barnevernet przez imigrantów³³⁵. Rozmówcy, formułując swoje obawy względem Barnevernet, wskazywali przede wszystkim na okoliczność odbierania dzieci przez tę instytucję, trudności komunikacyjne z pracownikami socjalnymi oraz dyskryminację³³⁶. Zwłaszcza obawa przed odebraniem dzieci miała być powszechna wśród imigrantów³³⁷, co potwierdził również raport PACE³³⁸. Rozmówcy wskazali na słabości systemowe systemu pomocy społecznej w Norwegii, w tym przede wszystkim brak adresowanych do imigrantów szkoleń dotyczących metod wychowawczych aprobowanych przez norweskie prawo czy brak rodzin zastępczych, które zapewniłyby dzieciom wychowanie uwzględniające ich tożsamość kulturową³³⁹.

5.6. Prawa dzieci pochodzących z mniejszości narodowych, etnicznych, językowych i religijnych w wykonywanie pieczy zastępczej

Problematyka dyskryminacji ze względu na wyznanie oraz okazywanie obojętności względem potrzeb kulturowych, językowych i religijnych dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych jest zupełnie marginalizowana w prowadzonych w Norwegii statystykach i badaniach. W szerszym zakresie podjęła ją jedynie S. Hofman³⁴⁰ oraz ostatnio M.F. Aarest oraz A. Bredal³⁴¹. W 2017 r. Bufdir opublikował również raport dotyczący tych zagadnień³⁴². Tymczasem wydaje się, że największym problemem, jaki dotychczas zdiagnozowano w przypadku działalności Barnevernet dotyczącej mniejszości etnicznych i religijnych, jest marginalizacja znaczenia potrzeb kulturowych, językowych i religijnych dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych. W tym kontekście S. Hofman zwracała przede wszystkim uwagę na fakt, że okręgowe rady pomocy społecznej rzadko precyzują warunki w jakich przebywać ma dziecko, a sądy nie mają możliwości weryfikacji decyzji w tym względzie³⁴³.

333 *Ibidem*, s. 77.

334 O. Christiansen, *op. cit.*, s. 129.

335 R. Bjørknes, M.K. Fylkesnes, A. Iversen, R. Nygrene, *Frykten for Barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger*, „Norges Barnevern” 92/2 (2015), s. 80-96.

336 *Ibidem*, s. 87.

337 *Ibidem*.

338 PACE, *Striking a balance...*, s. 8.

339 R. Bjørknes, M.K. Fylkesnes, A. Iversen, R. Nygrene, *op. cit.*, s. 92.

340 S. Hofman, *op. cit.*, *passim*.

341 M.F. Aarest, A. *op. cit.*, s. 129.

342 Bufdir, *Barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem*, Rapport 2017-03.

343 S. Hofman, *op. cit.*, s. 201.

Umieszczenie dziecka w konkretnej rodzinie zastępczej nie jest postrzegane jako odrębna, zaskarżalna decyzja, od której można byłoby się odwołać³⁴⁴. Według Hofman, odnośnie do tej materii rzadko uwzględniana jest wola dziecka, którego na ogół nie pyta się o opinię dotyczącą jego preferencji kulturowych, woli podejmowania praktyk religijnych czy posługiwania się językiem rodzimym³⁴⁵. Przyjmuje się natomiast, że dziecko powinno dostosować się do stylu życia rodziców zastępczych³⁴⁶. Jak sygnalizuje S. Hofman, powinno się respektować prawo rodziców biologicznych do sprzeciwu względem umieszczania dziecka w konkretnej rodzinie zastępczej przykładowo ze względów religijnych³⁴⁷.

W praktyce orzeczniczej okręgowych rad pomocy społecznej oraz sądów konieczność zachowania przez dziecko własnej tożsamości jest uznawana za okoliczność mniej istotną od dążenia do zapewnienia mu obiektywnie najkorzystniejszych warunków rozwoju.

Problematyka związana z respektowaniem prawa do zachowania tożsamości narodowej, etnicznej, kulturowej, religijnej i językowej dziecka przebywającego w pieczy zastępczej została również poddana analizie ze strony M.F. Aarest oraz A. Bredal, które zwróciły uwagę na trudności z zapewnieniem odpowiedniej liczby rodzin zastępczych, które byłyby w stanie zadbać o zachowanie tej tożsamości³⁴⁸. Autorki zwracają uwagę na fakt, że w praktyce orzeczniczej okręgowych rad pomocy społecznej oraz sądów konieczność zachowania przez dziecko własnej tożsamości jest uznawana za okoliczność mniej istotną od dążenia do zapewnienia mu obiektywnie najkorzystniejszych warunków rozwoju³⁴⁹. Zdarza się również, że okręgowe rady pomocy społecznej oraz sądy uznają a priori członków danej grupy etnicznej (chodziło konkretnie o Romów), za niezdolnych do sprostania wymaganiom, jakie stawia się przed rodzinami zastępczymi ze względów kulturowych³⁵⁰. Studium M.F. Aarest oraz A. Bredal potwierdza również, że zarówno rodziny zastępcze, jak i pracownicy socjalni ignorują potrzeby religijne dzieci, uniemożliwiając im praktykowanie czynności religijnych (zarówno wspólnotowych, jak i indywidualnych)³⁵¹. Potwierdza to tezy, które postawiła S. Hofman.

Zdarza się, że okręgowe rady pomocy społecznej oraz sądy uznają a priori członków danej grupy etnicznej, za niezdolnych do sprostania wymaganiom, jakie stawia się przed rodzinami zastępczymi ze względów kulturowych.

344 *Ibidem*.

345 *Ibidem*, s. 202.

346 *Ibidem*.

347 *Ibidem*, s. 73.

348 M.F. Aarest oraz A. Bredal, *op. cit.*, s. 145.

349 *Ibidem*, s. 146.

350 *Ibidem*, s. 146-147.

351 *Ibidem*, s. 138-139.

Bardzo dużym problemem jest też ignorowanie tożsamości językowej dziecka. Znana jest sytuacja, w której dziecko przebywające w rodzinie zastępczej – pomimo bezpośredniej bliskości szkoły oferującej nieodpłatną naukę języka ojczystego w soboty – wbrew woli rodziców biologicznych i samego dziecka nie ma możliwości uczęszczania na tego rodzaju zajęcia³⁵². W konsekwencji najmłodsze dzieci umieszczane w rodzinach zastępczych, pomimo że zaczynają komunikować się w języku ojczystym z czasem zapominają go zupełnie³⁵³. Uniemożliwia się również prowadzenie rozmów z dzieckiem w jego języku ojczystym podczas spotkań z rodzicami biologicznymi, zaś nieobecność tłumacza (w przypadku, gdy rodzice biologiczni nie znają języka norweskiego) służy często jako argument dla odwoływania spotkań³⁵⁴.

Utrata tożsamości narodowej, etnicznej, kulturowej, językowej i religijnej skutkuje na ogół dekompozycją więzi istniejących pomiędzy dziećmi i rodzicami biologicznymi. Oznacza również pogwałcenie praw dzieci określonych normami prawnomiędzynarodowymi.

Utrata tożsamości narodowej, etnicznej, kulturowej, językowej i religijnej skutkuje na ogół dekompozycją więzi istniejących pomiędzy dziećmi i rodzicami biologicznymi. Oznacza również pogwałcenie praw dzieci określonych normami prawnomiędzynarodowymi. Jest ona jednak – wbrew literalnemu brzmieniu § 4-15 BVL, niejako usankcjonowana przez norweskie orzecznictwo sądowe, czego najlepszym przykładem jest sprawa rodziny Pedersen³⁵⁵. Merlita Roxas Pedersen pochodzi z Filipin, do Norwegii przybyła w 2006 r., po tym jak poznała jej obecnego męża, Terje Pedersen. We wrześniu 2008 r. urodziła syna. Na początku grudnia 2008 r. Barnevernet otrzymał powiadomienia od personelu medycznego opiekującego się Merlitą R. Pedersen, w którym wskazano, że z uwagi na chorobę psychiczną obydwójga rodziców nie są oni w stanie w sposób należyty zająć się dzieckiem. Matka cierpiała na psychozę poporodową, która nie ma trwałego charakteru, ojciec natomiast na depresję i stany lękowe. Pomimo, że słaba kondycja psychiczna matki miała charakter przemijający, Barnevernet zdecydował o pozbawieniu rodziców pieczy nad dzieckiem na podstawie zarządzenia tymczasowego.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez gminny Barnevernet do Sądu Najwyższego (*Høyesterett*). Sąd najwyższy uchylił wyrok sądu apelacyjnego i utrzymał w mocy wyrok sądu rejonowego. W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że ustalony przez sąd rejonowy wymiar kontaktów (dwie wizyty w roku trwające po dwie godziny) są wystarczające dla utrzymania etnicznej tożsamości dziecka³⁵⁶. Państwo Pedersen złożyli skargę do ETPC zarzucając naruszenie art. 8 EKPC. Skarga jak dotąd nie została rozstrzygnięta.

352 Informacja uzyskana w trakcie spotkania odbytego 3 stycznia 2019 r. w ramach wizyty studyjnej w Oslo.

353 Informacja uzyskana w trakcie spotkania odbytego 3 stycznia 2019 r. w ramach wizyty studyjnej w Oslo.

354 Informacja uzyskana w trakcie spotkania odbytego 3 stycznia 2019 r. w ramach wizyty studyjnej w Oslo.

355 Kompleksowy opis sprawy zawiera: wyrok norweskiego Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., HR-2015-00209-A, sprawa nr 2014/1631 oraz opis skargi w sprawie Pedersen przeciwko Norwegii, skarga nr 39710/15, dostępny pod adresem: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-166768"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (dostęp: 5 lutego 2019 r.).

356 Wyrok norweskiego Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2015 r., HR-2015-00209-A, sprawa nr 2014/1631, pkt 65

Zagadnienie obowiązku zapewnienia dziecku prawa do zachowania tożsamości narodowej, etnicznej, religijnej, kulturowej oraz językowej pojawia się w również w sprawach dotyczących przymusowych adopcji, w których do przysposobienia dochodzi pomimo braku zgody rodziców biologicznych dziecka (zob. § 4-20 BVL). Stało się tak przykładowo w sprawie rodziny, która przybyła do Norwegii z Sudanu. Rodzice zostali pozbawieni pieczy nad trójką małoletnich dzieci (najstarsze miało 3 lata, najmłodsze roczek) w trybie interwencyjnym. Z czasem rodzina zastępcza wystąpiła o przysposobienie najmłodszego dzieci, na co uzyskała zgodę okręgowej rady pomocy społecznej. Decyzję okręgowej rady pomocy społecznej zaskarżyli rodzice, którzy jednak przegrali sprawę na etapie sądowym. Rozpoznając apelację rodziców od wyroku sądu rejonowego, sąd okręgowy (lagmannsrett) zgodził się na przymusową adopcję, jednakże jego werdykt nie był jednomyślny. W pięcioosobowym składzie, dwójka sędziów wskazała na zagrożenie definitywną utratą przez dziecko tożsamości narodowej, kulturalnej i religijnej. Argument ten nie został jednak podzielony przez większość składu orzekającego³⁵⁷.

Podsumowanie

Analiza norweskiego ustawodawstwa, dostępnych publicznie statystyk oraz wyników badań naukowych, jak również studium przypadku wybranych spraw dotyczących pozbawienia prawa do opieki rodziców przynależących do mniejszości etnicznych i religijnych pozwala na sformułowanie kilku wniosków:

1. Powszechna obawa imigrantów przed odebraniem im dzieci przez Barnevernet, na istnienie której wskazują badania naukowe³⁵⁸, nie jest zupełnie nieuzasadniona. Zaobserwować bowiem można wzmożoną aktywność Barnevernet względem rodzin imigranckich, których dzieci urodziły się już w Norwegii. Dzieci takie stanowią jedynie 3% całej populacji Norwegii, zaś środki związane z umieszczeniem ich w pieczy zastępczej stosowano wobec nich i ich rodziców aż w 9,9% przypadków skorzystania z tego rodzaju środków w ogóle.
2. Zauważyć również należy, że prawodawstwo norweskie nie zawiera należytych i wystarczających rozwiązań mających chronić mniejszości etniczne i religijne przed dyskryminacją. Pomimo rozbudowanego ustawodawstwa antydyskryminacyjnego wciąż brak odpowiednich procedur, które pozwalałyby chociażby zaskarżyć decyzję o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej, która nie jest w stanie zapewnić mu możliwości zachowania tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej oraz językowej.
3. Również długotrwałość postępowań sądowych (gdzie kwestia ta poruszana jest jedynie marginalnie, jako swoisty „argument uzupełniający”) sprzyja faktycznej utracie tej tożsamości, co często przekłada się również na rozkład wzajemnych relacji między dziećmi i rodzicami biologicznymi.

357 Wyrok Sądu Okręgowego Gulating [sąd właściwy dla gmin w zachodniej Norwegii] z 7 lutego 2019 r., LG-201895302 (18-095302ASD-GULA/AVD2).

358 R. Bjørknes, M.K. Fylkesnes, A. Iversen, R. Nygren, *Frykten for Barnevernet...*, s. 87.

4. Problem pojawia się również w momencie stosowania przepisów, których interpretacja zasadniczo odbiega od celów, do osiągnięcia których - jak się wydaje - dążył prawodawca. Dotyczy to zarówno jednostek organizacyjnych Barnevernet, okręgowych rad pomocy społecznej, jak i sądów norweskich, które a priori zakładają niemożność spełnienia przez niektóre grupy etniczne warunków stawianych przed rodzinami zastępczymi.
5. Krytyce należy poddać również sądownictwo norweskie, które aprobując praktykę ustalania kontaktów rodziców biologicznych z dzieckiem jedynie kilka razy do roku, przyczynia się do utraty przez dzieci poczucia przynależności do rodzimej wspólnoty etnicznej czy religijnej.
6. Za niedopuszczalne należy uznać ignorowanie potrzeb religijnych dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej, którym uniemożliwia się podejmowanie zarówno praktyk religijnych wspólnotowych oraz indywidualnych.
7. Standardy międzynarodowe doznają pogwałcenia również w przypadku uniemożliwienia dzieciom zachowania ich tożsamości językowej, zwłaszcza w sytuacjach, gdy nie wiąże się to z poważnymi trudnościami i obciążeniami finansowymi.